

Zastavování a prohledávání vozidel

V souvislosti s kapitolou předcházející je úzce spojena též otázka zastavování vozidel, zejména toho, kdo je k zastavování vozidel a v jakých případech oprávněn, případně jaké sankce za nezastavení hrozí, případně na co by se řidič měl raději připravit v případě, kdy úmyslně nezastaví a začne se s policisty honit.

Kdo je oprávněn zastavovat vozidla?

Velmi podrobně problematiku zastavování vozidel upravuje § 79 zákona o provozu na pozemních komunikacích. Podle tohoto ustanovení je oprávněn zastavovat vozidla pouze:

- a) policista ve stejnokroji,
- b) vojenský policista ve stejnokroji,
- c) strážník obecní policie ve stejnokroji v těchto případech:
  - před přechodem pro chodce k zajištění bezpečného přechodu osob, jestliže to situace na přechodu či stav přecházejících osob vyžaduje,
  - jestliže řidič vozidla nebo přepravovaná osoba je podezřelá ze spáchání přestupku týkajícího se bezpečnosti a plynulosti provozu na pozemních komunikacích,
- d) zaměstnanec provozovatele dráhy v blízkosti železničního přejezdu,
- e) účastník dopravní nehody, vyžadují-li to okolnosti nehody,
- f) dopravce v případě, kdy provozní nebo jiné závažné důvody vyžadují, aby osoby při vystupování z vozidla hromadné dopravy osob mimo zastávku nebo nastupování do něj mimo zastávku vstoupily do vozovky,

- g) vedoucí organizovaného útvaru školní mládeže, vedoucí organizované skupiny dětí, které dosud nepodléhají povinné školní docházce, a průvodce zdravotně postižených osob při přecházení vozovky,
- h) průvodce vedených nebo hnaných zvířat,
- i) zaměstnanec vykonávající práce spojené se správou, údržbou, měřením, opravami a výstavbou pozemní komunikace a k zajištění bezpečnosti provozu na pozemních komunikacích, označený podle prováděcího právního předpisu,
- j) osoba pověřená obecním úřadem obce s rozšířenou působností k zajištění bezpečného přechodu dětí a školní mládeže přes pozemní komunikaci v blízkosti školního zařízení; pověřená osoba je povinna při výkonu činnosti být označena podle prováděcího právního předpisu,
- k) celník ve stejnokroji při výkonu činností v rozsahu oprávnění stanovených zvláštními právními předpisy,
- l) příslušník Generální inspekce bezpečnostních sborů s vnějším označením podle zvláštního právního předpisu.

V tomto případě musí řidiči poslechnout pokyn k zastavení k zastavení zaměstnance, provádějícího opravu vozovky.

Jak patrně ze shora uvedeného výčtu, je např. oprávnění strážníka zastavovat vozidla relativně široké, i když ne vždy tomu tak bylo. Dříve platilo, že strážník nesměl zastavit řidiče v případě, kdy daný přestupek nebyl oprávněn projednat, což se zas až tak nevědělo. Dnes to nicméně již neplatí a strážníci mohou zastavovat vozidla, jakmile mají podezření na spáchání dopravního přestupku.

Důležitou okolností je fakt, že jak policista, tak vojenský policista, jakož i strážník nebo celník smí zastavovat vozidla jen v případě, kdy jsou ve stejnokroji. V žádném případě tak policista nesmí zastavovat vozidla, když je v civilu anebo když nemá kompletní stejnokroj. O tom, jak má vypadat stejnokroj policisty, bude pojednáno v některé z dalších kapitol.

A jak se správně zastavuje?

S ohledem na to, že praxe ukazuje, že ne vždy policisté nebo strážníci zastavují vozidla řádným způsobem a někdy si svoji práci ulehčují tak, že řidiči nevědí, zda jsou skutečně zastavováni právě oni, podíváme se do detailu na to, jak má strážník nebo policista řidiče zastavovat. Základní pravidla jsou následující:

- vozidlo se zastavuje dáváním znamení k zastavení vozidla;
- znamení k zastavení vozidla se dává vztyčenou paží nebo zastavovacím terčem a za snížené viditelnosti červeným světlem, kterým pohybují v horním půlkruhu;
- z jedoucího vozidla dávají toto znamení kýváním paže nahoru a dolů nebo vysunutým zastavovacím terčem;
- z jedoucího vozidla smí policista nebo strážník obecní policie zastavovat vozidla i rozsvícením nápisu „STOP“ ze směru jízdy zastavovaného vozidla, a to zepředu i zezadu;
- znamení k zastavení vozidla se musí dávat včas a zřetelně s ohledem na okolnosti provozu na pozemních komunikacích tak, aby řidič mohl bezpečně zastavit vozidlo a aby nedošlo k ohrožení bezpečnosti provozu na pozemních komunikacích.

Jak je ze shora uvedeného výkladu patrné, smí policista i strážník zastavovat rozsvícením nápisu STOP, i když ne vždy je jasné, které vozidlo vlastně policista nebo strážník zastavuje, zda to před ním nebo to za ním. Strážníci mají toto právo relativně krátkou dobu, dříve k tomu oprávnění nebyli, i když to nezřídka dělali. K problematice zastavování z civilních vozidel viz předcházející kapitola.

Co určitě není možné a kdy řidič není sám o sobě povinen zastavit, je případ, kdy se policisté nebo strážníci snaží zastavit vozidlo rozsvícením výstražného majáku a případně výstražným zvukovým zařízením, což se také někdy děje. Tento „povel“ není zákonným povelům k zastavení vozidla. Samozřejmě řidič je povinen v takovém případě umožnit předjetí, zpomalit a jak zákon stanoví, vyžadují-li si to okolnosti, i zastavit. Řidič v takovém případě ale zastavuje ne proto, aby byl „zastaven“, ale aby umožnil projetí. Pokud je předjetí možné bez zastavení nebo pokud to okolnosti nevyžadují, zastavovat nemusí.

Nezastavení, ujíždění policistům a střelba na vozidlo

Pokud řidič nezastaví policistovi nebo strážníkovi na jeho výzvu, může si připravit na to, že se ho policisté vydají stíhat a budou se zastavení vozidla domáhat i některými důslednějšími způsoby. K tomu je ostatně opravňuje i zákon. Policista je oprávněn násilím zajistit zastavení vozidla nebo znemožnit jeho rozjetí v případech, kdy:

- řidič přes výzvu k zastavení vozidla vozidlo nezastaví nebo
- při zabrání odjezdu vozidla v rámci zákroku proti osobě, jejíž osobní svoboda má být omezena, lze-li předpokládat, že se tato osoba pokusí vozidlo použít k útěku.

Policista při použití prostředku k násilnému zastavení vozidla dbá, aby nedošlo k ohrožení života nebo zdraví jiných osob a aby život nebo zdraví osoby, proti které směřuje zákrok, byly ohroženy jen v nezbytné míře. Policista je oprávněn použít tzv. donucovací prostředky a zbraně, mezi které patří:

- zastavovací pás,
- zahrazení cesty vozidlem,
- jiný prostředek k násilnému zastavení vozidla nebo zabrání odjezdu vozidla,
- hrozba namířenou střelnou zbraní,
- varovný výstřel a
- samotná střelba.

K tomu, aby policista nicméně mohl začít střílet na ujíždějící vozidlo, musí být splněny další podmínky. Mezi tyto podmínky patří:

- řidič bezohlednou jízdou vážně ohrožuje život nebo zdraví osob a
- na opětovnou výzvu nebo znamení k zastavení nezastaví.

Z toho jasně plyne, že policista nemůže hned začít střílet na ujíždějícího řidiče, nicméně dříve nebo později na to může dojít, protože pokud řidič chce policistům ujet, tak zpravidla jede velice rychle, což k bezohledné jízdě a zvláště ve městě nemá nikdy moc daleko. Co se strážníků týče, ti mohou použít zbraň jen:

- za podmínek nutné obrany nebo za podmínek krajní nouze,
- v případě, kdy je to nutné k zamezení útěku nebezpečného pachatele, jehož nemůže jiným způsobem zadržet.

U strážníků to proto s tou střelbou na nezastavující auto není tak „horké“ a strážník má pro použití zbraně omezenější prostor, nicméně ani u něho nelze použití zbraně vyloučit.

Sankce za nezastavení

Někteří řidiči rádi riskují při snaze ujet policistům nebo strážníkům, a to zejména proto, že si jsou vědomi nízkých sankcí a postihů za samotné nezastavení ve srovnání s tím, čeho se již dopustili a za co jim hrozí podstatně vyšší trest. Když odhlédneme od rizika, které řidiči hrozí v možné střelbě ze strany policistů nebo strážníků, je nutno konstatovat, že sankce za nezastavení nejsou nijak velké.

Obecně je porušení povinnosti zastavit policistovi nebo strážníkovi na výzvu k zastavení přestupkem ve smyslu ust. § 125c odst. 1, písm. k) zákona č. 361/2000 Sb. Jedná se tedy o kategorii nejméně závažných přestupků, za které hrozí pokuta na místě do 2 000 Kč. Někteří řidiči tak dobře vědí, že taková sankce bude zahrnuta již do jiného přestupku nebo trestného činu, který spáchali (např. alkohol, jízda na červenou, jízda bez oprávnění apod.) a kvůli kterému nezastavují a ujíždějí, a proto se domnívají, že jim stojí za to zkusit ujíždět, protože z hlediska postihu nic neriskují.

S ohledem na to, že policisté směřjí za podmínek popsaných shora střilet na ujíždějící vozidlo, nelze takovému optimismu přisvědčit a nezastavování tak nelze doporučit.

Prohlídka vozidla

Nežřídko se lze setkat při policejních kontrolách s tím, že se policisté domáhají otevření kufru a ukázání, co v něm řidič veze. Jakkoli takový požadavek v některých situacích může být legitimní, nejsou výjimečné případy, kdy se jedná o postup, který je za hranicí práva na soukromí, neboť policisté jaksi žijí v domněnách, že do kufru se mohou podívat kdykoli. Tak tomu ale není a zákon stanoví úzký okruh případů, kdy je policie oprávněna prohlídku kufru provést. Pravidla jsou následující:

Policista je oprávněn zastavit dopravní prostředek a provést jeho prohlídku:

- pronásleduje-li pachatele úmyslného trestného činu nebo
- pátrá-li po pachateli úmyslného trestného činu nebo po věcech z takového trestného činu pocházejících anebo s takovým trestným činem souvisejících, má-li důvodné podezření, že se v dopravním prostředku takový pachatel nebo věci nachází,
- má-li důvodné podezření, že používáním dopravního prostředku, na dopravním prostředku nebo v souvislosti s dopravním prostředkem byl spáchán trestný čin,
- při kontrole osob hledaných, pohřešovaných nebo protiprávně se zdržujících na území České republiky,
- při pátrání po zbraních, střelivu, výbušninách, omamných a psychotropních látkách a jechech nebo

- při pátrání po věcech pocházejících z trestné činnosti anebo souvisejících s trestnou činností, má-li důvodné podezření, že se v dopravním prostředku taková osoba nebo věc nachází.

Jak patrně ze shora uvedené citace, policista je oprávněn domáhat se prohlédání vozidla jen v případech, kdy má důvodné podezření, že hledané věci nebo osoby se ve vozidle nacházejí, a nikoliv ve kterékoli situaci, kdy zastavuje vozidla, např. pro účely kontroly technického stavu nebo při projednávání přestupku. Pokud policista požaduje přístup k prohlédání vozidla, měl by být schopen současně své důvodné podezření prokázat. Pokud to neprokáže, mohl by riskovat postih. Na druhou stranu je třeba mít na mysli, že bezdůvodné odpírání prohlídky vozidla může mít za následek vznik škody, kterou si řidič ponese sám, protože policista je oprávněn za účelem provedení prohlídky dopravní prostředek otevřít nebo jiným způsobem si do něj zjednat přístup, v případě nutnosti i za použití síly.

Policisté mají nově i výslovně stanovena oprávnění ve vztahu k vozidlům hromadné dopravy, když je policista oprávněn při zajišťování bezpečnosti prostředků veřejné hromadné dopravy před útoky na jejich provoz a na bezpečnost cestujících v těchto prostředcích provést prohlídku zavazadla, jakož i prostředku veřejné hromadné dopravy,

V případě podezření na spáchání trestného činu se v důvodných případech mohou policisté domáhat i prohlídky okolostojících vozidel.

za účelem zjištění, zda v nich není přepravována věc, která by mohla být použita k takovému útoku. Obdobně je oprávněn provést prohlídku osoby za účelem zjištění, zda takovou věc nepřechovává.

Otázky a odpovědi

1) **Smějí strážníci zastavovat vozidla?**

Ano, smějí, a to buď před přechodem pro chodce, nebo pokud mají podezření, že řidič nebo spolujezdec spáchal dopravní přestupek.

2) **Smí kdokoli na ulici zastavovat vozidla?**

Kdokoli ne, ale např. účastníci nehody a další osoby „v civilu“ jsou oprávněni ve zvláštních situacích zastavovat vozidla.

3) **Co když mám pochybnosti o tom, jestli ten policista, co mě zastavuje, je pravý? Co když se bojím, že je falešný?**

Bohužel v tomto směru nelze diskutovat nebo cokoliv namítat. Pokud uvidíte osobu ve stejnokroji Policie ČR, jste povinen zastavit. Argument, že jste se bál, že vás chtějí přepadnout, neobstojí. Pokud daná osoba má stejnokroj a postupuje v souladu se zákonem, jste povinen zastavit. Samozřejmě pokud ne, tak nejste, ale samotný argument, že máte pochybnosti o tom, zda jsou policisté praví, nestačí.

4) **Raději risknu, že jsou praví, než aby mě zase přepadli jako posledně co mi hrozí, když nezastavím a pak se ukáže, že byli praví?**

Pokuta na místě do 2 000 Kč.

5) **Opravdu mohou strážníci zastavovat vozidla rozsvícením nápisu „STOP“?**

Ano, mohou.

6) **Slyšel jsem, že na nějakého ujíždějícího opilce policie dokonce i střílela, to fakt můžou?**

Ano, můžou. Pokud ujíždějící řidič nereaguje na opakované výzvy k zastavení a svou jízdou ohrožuje ostatní, smí policisté i střílet.

7) **Nedávno se mi stalo, že policista zastavil autobus, vtrhnul dovnitř a začal nám prohlížet zavazadla, to může?**

Ano, v některých případech ano, zejména v případě, kdy má podezření, že v autobuse je přepravována věc, která by mohla sloužit k útoku na prostředky veřejné hromadné dopravy.

8) **Na kom mohu požadovat škodu, když mi policista bez vysvětlení vylomil zámek u kufru (prý hledal drogy), ale pak se zjistilo, že si spletl auta?**

Na ministerstvu vnitra, jedná se o škodu způsobenou nesprávným úředním postupem.